

Nr 41.

Ankom till riksdagens kansli den 11 maj 1932 kl. 2.30 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående utsträckt tillämpning av vissa bestämmelser i § 13 av ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 (nr 22) m. m. dels ock en i anledning av propositionen väckt motion.

Genom en den 11 mars 1932 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 184, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

Förordning

angående utsträckt tillämpning av vissa bestämmelser i § 13 av ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 (nr 22) m. m.

Häri genom förordnas, att vad i § 13 av ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 (nr 22), i förordningen den 23 oktober 1908 (nr 128) angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, i förordningen den 26 maj 1916 (nr 199) angående offentliga föreställningar i hypnotism m. m. samt i förordningen den 30 maj 1919 (nr 256) om rätt för kommun att upptaga särskild avgift vid vissa offentliga nöjeställningar är stadgat angående offentlig föreställning eller annan sådan tillställning skall äga tillämpning jämväl å tillställning, till vilken tillträde är beroende av medlemskap i viss förening eller av inbjudning, därest tillställningen uppenbarligen utgör del av en uteslutande eller väsentligen för anordnande av dylika tillställningar driven rörelse eller tillställningen eljest, såsom med avseende å sin omfattning eller de villkor, varunder tillträde lämnas, är att jämställa med tillställning, till vilken allmänheten har tillträde.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1932.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehäft en inom andra kammaren av herr *Spångberg m. fl.* i anledning av propositionen väckt motion, nr 512, däri motionärerna hemställt, att riksdagen måtte avslå propositionen.

Motion.

I fråga om de skäl, som ligga till grund för propositionen, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till det vid propositionen fogade utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden. Beträffande de skäl, som föranlett motionärernas yrkande, får utskottet hänvisa till motionen.

Föreliggande förslag berör tillämplighetsområdet för följande fyra, i förslaget omförmälda grupper av bestämmelser: *Av förslaget berörda bestämmelser.*

1) stadgandena i § 13 i ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868,

2) bestämmelserna i kungl. förordningen den 23 oktober 1908 angående bevilningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter,

3) bestämmelserna i kungl. förordningen den 26 maj 1916 angående offentliga föreställningar i hypnotism m. m., samt

4) bestämmelserna i kungl. förordningen den 30 maj 1919 om rätt för kommun att upptaga särskild avgift vid vissa offentliga nöjeställningar.

I förstnämnda § 13 i ordningsstadgan för rikets städer meddelas åtskilliga föreskrifter angående anmälan, tillstånd m. m. för *offentliga föreställningar* eller *andra tillställningar* av vad beskaffenhet som helst — med undantag av andaktsövning och föreläsning vid läroanstalt — vilka genom allmän tidning, anslag eller annorledes kungöras eller vartill inträdeskort försäljas eller avgift på ett eller annat sätt från allmänheten fordras, begäres eller mottages eller *till vilka allmänheten eljest har tillträde*. Föreskrifterna gälla principiellt endast för stad men kunna redan för närvarande enligt § 30 i stadgan i viss omfattning utsträckas att gälla jämväl å landet. Därjämte har Kungl. Maj:t genom proposition (nr 183) till årets riksdag (se utskottets utlåtande nr 40) begärt riksdagens yttrande över ett vid propositionen fogat förslag till kungörelse om sådan utsträckt tillämpning av vissa bestämmelser i § 13, att desamma skulle komma att gälla för riket i dess helhet.

Kungl. förordningen angående bevilningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter innehåller bl. a. i 4 § 1 mom. föreskrift att, därest utlänning, som icke förvärvat lika rätt med härstädes bosatt svensk undersåte till offentligt uppträdande, här i riket giver *offentlig föreställning eller tillställning* av vad slag det vara må, — vare sig mot inträdesavgift eller mot avgift, som eljest på ett eller annat sätt fordras, uppbäres eller mottages, — skall därför utgöras särskild bevilningsavgift. Enligt 2 mom. i samma paragraf skall även utlänning, som allenast medverkar vid offentlig tillställning, erlagga viss bevilningsavgift. Vad sålunda är stadgat för utlänning skall enligt 11 mom. i paragrafen jämväl äga tillämpning å i utlandet bosatt svensk undersåte.

Enligt § 1 i kungl. förordningen angående offentliga föreställningar i hypno-

tism m. m. åligger det den, som vill giva *offentlig föreställning*, vid vilken skall förekomma hypnotiska eller andra därmed likartade experiment, att i viss närmare angiven ordning söka tillstånd därtill. I förordningen meddelas därjämte bl. a. föreskrifter om befogenhet för polismyndighet att i vissa angivna fall inställa eller avbryta sådan föreställning.

Kungl. förordningen om rätt för kommun att upptaga särskild avgift vid vissa offentliga nöjeställningar föreskriver slutligen, att kommun äger för *nöjeställning, till vilken allmänheten har tillträde mot avgift*, uttaga en särskild avgift, benämnd nöjesskatt. Tillika meddelas närmare bestämmelser angående innebörden av uttrycket nöjeställning, skattens belopp och sättet för uppbor den av densamma.

1927 års
riksdag.

Vid riksdagen 1927 hemställdes i likalydande motioner, nr 125 i första kammaren och nr 73 i andra kammaren, att riksdagen ville anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för att de nöjeställningar, som anordnades av enskilda föreningar eller klubbar, men som i verkligheten vore av offentlig art, måtte komma att falla under samma bestämmelser, som gällde för andra liknande offentliga tillställningar. Över motionerna avgavs utlåtande av vardera kammarens andra tillfälliga utskott. Första kammarens utskott föreslog därvid, att kammaren för sin del ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t föranstalta om utredning och för riksdagen framlägga förslag rörande de åtgärder, som, utan att kränka de legitima föreningarnas rätt, kunde vidtagas i syfte att sådana av klubbar och sammanslutningar anordnade förevisningar och nöjeställningar, som i verkligheten vore av offentlig art, måtte kunna inordnas under för det offentliga nöjeslivet gällande bestämmelser.

Denna hemställan bifölls av första kammaren.

Andra kammarens utskott instämde i förstakammarutskottets utlåtande. Andra kammaren beslöt emellertid avslå utskottets hemställan, varför frågan vid riksdagen förfallit.

1928 års
riksdag.

Vid 1928 års riksdag gjordes i likalydande motioner, nr 182 i första kammaren och nr 210 i andra kammaren, enahanda hemställan som av de tillfälliga utskotten år 1927.

År 1928 väcktes emellertid därjämte två likalydande motioner, nr 68 i första kammaren och nr 188 i andra kammaren, med hemställan, att riksdagen ville för sin del antaga förslag till en förordning angående skyldighet att inhämta polismyndighets tillstånd till vissa nöjeställningar. Sistnämnda motioner hänvisades till första lagutskottet.

De förstnämnda motionerna remitterades liksom år 1927 till tillfälliga utskott.

Första lagutskottet tillstyrkte i avgivet utlåtande (nr 22) skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, i vilken omfattning och på vad sätt gällande bestämmelser om nöjeställningar kunde utvidgas.

Till stöd härför anförde utskottet bland annat:

»I likhet med de tillfälliga utskotten vid 1927 års riksdag anser utskottet angeläget, att de regler, som äro meddelade beträffande nöjeställningar,

till vilka allmänheten har tillträde, jämväl komma att omfatta sådana tillställningar, som formellt angivas såsom enskilda men i själva verket stå öppna för allmänheten. Däremot kan utskottet icke biträda motionärernas förslag till förordning i förevarande hänseende. Med hänsyn härtill och då för avvägbringande av ett tillfredsställande förslag givetvis erfordras en allsidig utredning, kan utskottet icke tillstyrka motionärernas i första hand gjorda hemställan utan anser sig böra i anledning av motionärernas alternativa yrkande föreslå en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i ämnet.

Vid den undersökning, som enligt utskottets mening sålunda bör komma till stånd i syfte att de i realiteten offentliga men såsom enskilda framträdande nöjestillställningarna bliva reglerade, måste noga beaktas, att något ingripande i föreningsrätten, som skulle drabba det lojala föreningslivet, icke vidtages.

Tydligen möta vissa svårigheter att avfatta erforderliga bestämmelser så, att de å ena sidan komma att gälla sådana av föreningar anordnade tillställningar, som allenast formellt äro enskilda, men å andra sidan lämna föreningsrättigheter beträffande även i verkligheten enskilda sammankomster oförkränkta. Måhända kan det befinnas möjligt att vinna en lösning av frågan genom att till bestämmelser om nöjestillställningar, till vilka allmänheten har tillträde, foga ett stadgande, att dessa bestämmelser skola gälla även sådana tillställningar, som beträffande rätten för tillträde uppenbarligen äro att likställa med offentliga. Genom ett dylikt stadgande synes mera flagrant kringgående av föreskrifterna om offentliga tillställningar kunna förhindras, samtidigt som avfattningen tydligt torde utmärka stadgandets karaktär av undantagsbestämmelse.»

Sju av utskottets ledamöter reserverade sig mot utskottets beslut och hemställde, att motionerna ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Föreningsrätten vore enligt reservanternas mening av så högt värde, att man icke utan tvingande skäl borde vidtaga åtgärder, som kunde leda till intrång i denna rätt, och det syntes vara möjligt att utan ändrade bestämmelser komma till rätta med de påtalade olägenheterna i nu ifrågavarande hänseende.

Utskottets hemställan bifölls av båda kamrarna.

De tillfälliga utskott, som behandlade de förenämnda motionerna I:182 och II:210, hemställde om avslag å dessa med hänvisning till riksdagens nyssnämnda beslut, och riksdagen beslöt i enlighet med denna hemställan.

Nu föreliggande förslag avser att utsträcka tillämpningen av ovan angivna fyra grupper av bestämmelser rörande det offentliga nöjeslivet m. m. till jämväl sådana tillställningar, till vilka tillträde visserligen är beroende av medlemskap i viss förening eller av inbjudning men som i realiteten äro att jämställa med offentliga tillställningar. Såsom exempel på omständigheter, som kunde föranleda sådan utsträckning, har i förslaget särskilt framhållits, att en tillställning uppenbarligen utgör del av en uteslutande eller väsentligen för anordnande av dylika tillställningar driven rörelse. Därjämte skola även sådana förhållanden som tillställningens omfattning eller de villkor, varunder tillträde lämnas, beaktas.

*Förslagens
innehörd.*

Till motivering av förslaget anför departementschefen i propositionen bl. a.:

»Den verksamhet, varom i detta sammanhang är fråga och som till uppgift allenast eller huvudsakligen har att på illojalt sätt utnyttja klubb- eller för-

*Departements-
chefen.*

eningslivets namn och form såsom betäckning för syftemålet att undandraga vederbörande skyldighet att för vissa nöjestillställningar erlagga nöjesskatt och iakttaga de bestämmelser, som eljest reglera det offentliga nöjeslivet, ansågs redan år 1928 av riksdagen med rätta utgöra en sådan fara för rättsordningens auktoritet och andra samhälleliga värden, att åtgärder till stävjande därav befunnos erforderliga. Erfarenheten sedan nämnda tid och särskilt den omständigheten, att den rörelse, som för närvarande bedrivs av vissa bland de största nattklubbarna i Stockholm, befunnits icke kunna föranleda ansvar för vederbörande, synes ytterligare ådagalägga behovet av åtgärder i nyss angivna syfte. Uppenbarligen måste nämligen befaras, att denna i och för sig mindre önskvärda form för nöjeslivet kommer att kraftigt utvecklas, sedan det fastslagits, att användandet därav medför befrielse icke allenast från åliggandet att söka tillstånd till rörelsens bedrivande utan även från skyldigheten att iakttaga eljest gällande inskränkningar beträffande rätt till utskänkning, stängningstid och av polismyndighet meddelade ordningsbestämmelser ävensom från skyldigheten att för tillställning erlagga nöjesskatt.»

Beträffande den närmare innebörden av förslaget anför departementschefen härefter bl. a.:

»De omständigheter, som karakterisera ifrågavarande slag av tillställningar, synas i regel vara huvudsakligen två, föreliggande antingen var för sig eller båda tillsammans. Den första av dessa utgöres av det förhållandet, att tillställningen utgör ett led i en uteslutande eller väsentligen för anordnande av dylika tillställningar driven rörelse, vilket t. ex. är fallet med de tillställningar, som anordnas av nattklubbar, föreningar för förevisande för allmänheten av förbjuden film och liknande sammanslutningar. Den andra omständigheten av nyssnämnda beskaffenhet utgöres av det förhållandet, att tillställningar beträffande den omfattning, i vilken eller beträffande de villkor — såsom i fråga om former för förvärvande av medlemskap eller inbjudning, de rättigheter medlemskapet medför o. s. v. — under vilka tillträde till desamma faktiskt lämnas, eller annan särskild framträdande omständighet äro att jämställa med offentliga tillställningar. Detta är t. ex. fallet med boxningsuppvisningar eller andra tävlingar, vilka plägat anordnas under nu ifrågavarande form. Huruvida sist avsedda förutsättning för jämställande av en såsom enskild betecknad tillställning med offentlig skall anses uppfylld, beror givetvis i sista hand på en diskretionär prövning av domstol, något som tydligen i detta fall, med alla de övergångsformer som förekomma, icke med någon formulering kan undvikas. Att med avseende å de tillställningar, som hittills företrädesvis tilldragit sig uppmärksamhet i nu förevarande avseende, såsom t. ex. boxningsuppvisningarna, en prövning vid domstol enligt här förordade bestämmelser skulle medföra, att dessa föreställningar bleve underkastade de regler, som gälla för offentliga tillställningar, torde kunna tagas för givet. Någon anledning till att å andra sidan befara, att den föreslagna bestämmelsen komme att inkräkta på det normala föreningslivet, synes icke föreligga, då den slutliga förutsättningen för tillämpning av densamma städse är, att den tillställning, å vilken dess tillämpning ifrågasättes, skall vara att med hänsyn till alla inverkan förhållanden

jämställa med tillställning, till vilken allmänheten har tillträde. Till ledning för bedömande av denna fråga tjänar iakttagandet av de omständigheter, som enligt författningsförslaget företrädesvis karakterisera det oegentliga slag av föreningsliv, som åsyftas, nämligen att tillställningen uppenbarligen utgör del av en uteslutande eller väsentligen för anordnande av dylika föreställningar driven rörelse eller att tillträde till densamma lämnas i den omfattning eller under de villkor, som i författningstexten avses. Men dessa omständigheter äro i och för sig icke ensamt avgörande för frågan om tillämpligheten av den föreslagna bestämmelsen, därest i allt fall förstnämnda förutsättning icke tillika föreligger, d. v. s. därest icke tillställningen i realiteten är att jämställa med tillställning, till vilken allmänheten har tillträde.»

Utskottet finner det synnerligen önskvärt, att det kringgående av författningar, avsedda att reglera det offentliga nöjeslivet, som sedan lång tid ägt rum, med det snaraste bringas att upphöra. Då, på sätt departementschefen anfört, olika försök att ställa vederbörande till ansvar för överträdelse av författningarna visat sig resultatlösa, torde det icke vara för tidigt att ingripa med lagstiftning.

Utskottet.

Beträffande det närmare innehållet av denna lagstiftning kan utskottet till alla delar ansluta sig till de av departementschefen här ovan anförda synpunkter. Utskottet delar således även departementschefens ovan uttalade uppfattning, att någon fara för att den föreslagna bestämmelsen komme att inkräkta på det normala föreningslivet icke synes föreligga, då förutsättningen för dess tillämpning städse är att den ifrågavarande tillställningen med hänsyn till alla inverkan förhållanden skall vara att jämställa med tillställning, till vilken allmänheten har tillträde.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

- A) att förevarande proposition må av riksdagen bifallas;
- B) att den i anledning av propositionen väckta motionen måtte anses besvarad genom utskottets hemställan under A).

Stockholm den 9 maj 1932.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman*, *Bissmark*, *Norling**, *Öhman*, *Wagnerson*, *Jonsson* i *Lycksele*, *Julin* och *Halvarsson**;

från andra kammaren: herrar *Nilsson* i *Antnäs*, *Olsson* i *Rimforsa*, *Christenson* och *Sjögren**, fru *Östlund* samt herrar *Olsson* i *Mellerud*, *Jonsson* i *Risinge* och *Grapenson*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Åkerman*, *Norling* och *Sjögren*, fru *Östlund* samt herr *Olsson* i *Mellerud*, vilka anförde:

»Såsom huvudsakligt motiv till föreliggande förslag kan sägas ha anförts, att gällande bestämmelser för det offentliga nöjeslivet skulle bereda möjlighet för bl. a. nattklubbar och därmed jämförliga företag att — under sken att vara enskilda föreningar — utan tillsyn av vederbörande myndigheter och utan iakttagande av eljest tillämpliga föreskrifter bedriva sin rörelse. Vi vilja ge vår fulla anslutning till kravet att samhällsskadliga företeelser av berörda slag böra motarbetas samt att det kringgående av gällande författningar, som på ifrågavarande område yppats, måste stävjas. I fråga om förutsättningarna härför kunna vi emellertid för vår del icke finna ådagalagt, att den påstådda luckan i författningarna verkligen föreligger. Det uttalas i propositionen, att med den föreslagna förordningen icke avses att drabba andra tillställningar än sådana som med hänsyn till alla inverkande förhållanden äro att jämställa med tillställningar till vilka allmänheten har tillträde. Enligt vår mening skulle det dock vara högst egendomligt, om tillställningar av åsyftat slag icke redan med hänsyn till nu gällande bestämmelser borde vara att betrakta såsom offentliga. Vissa domar på senare tid synas visserligen ha utgått från en motsatt uppfattning, men det bör påpekas, att frågan därvid icke bragts under högsta domstolens bedömande. Att sålunda utan stöd av något auktoritativt uttalande i en så ömtålig lagtolkningsfråga tillgripa lagstiftning måste anses olämpligt.

Vad särskilt angår den föreslagna författningstexten bör vidare framhållas, att även denna torde inrymma tolkningssvårigheter av samma art som för närvarande. De anvisningar för deras lösande, som lämnats i propositionen, synas icke heller giva någon säker ledning. Med skäl kan därför befaras, att den föreslagna förordningen skulle kunna av myndigheterna utnyttjas på sådant sätt att det lojala föreningslivet finge vidkännas avsevärda olägenheter.

På grund av det anförda få vi hemställa,

- A) att förevarande proposition må av riksdagen avslås;
- B) att den i anledning av propositionen väckta motionen måtte anses besvarad genom den under A) gjorda hemställan.»